

Kommunikation und Sprache: Semantische, pragmatische, psychologische Aspekte und das Beispiel der Kommunikation in der Schule

Einheit 9: Interkulturelle Pragmatik - Διαπολιτισμική
πραγματολογία

Eleni Butulussi (Prof. für Angewandte Linguistik)
Abteilung für deutsche Sprache und Philologie

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Διαπολιτισμική πραγματολογία Interkulturelle Pragmatik

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιεχόμενα ενότητας

1. Διαπολιτισμική πραγματολογία – Interkulturelle Pragmatik
 1. Λόγος και πολιτισμός
 1. Ανάλυση Λόγου
 2. Συνεκτικότητα
 3. Γνώση του υπόβαθρου
 1. νοητικό σχήμα (schema)
 2. πλαίσιο (frame)
 3. σενάριο (scenario)
 4. Πολιτισμικά νοητικά σχήματα και διαπολιτισμική πραγματολογία
 2. Διαπολιτισμικές παρεξηγήσεις - Interkulturelle Missverständnisse
 1. Παράδειγμα: «'Ναι, ευχαριστώ'». Ένα πρόγευμα γεμάτο παρεξηγήσεις
Beispiel: "Ja, bitte!" Ein Frühstück voller Missverständnisse
 2. Κριτική στην έμφαση σε παγιωμένες οπτικές των πολιτισμικών διαφορών
3. Literatur

Σκοποί ενότητας

1. Στην ενότητα αυτή οι φοιτητές/τριες εξοικειώνονται με την περιγραφή και ανάλυση της διαπολιτισμικής επικοινωνίας διερευνώντας ειδικότερα πηγές παρεξηγήσεων και συγκρούσεων.
2. Το αντικείμενο έρευνας της διαπολιτισμικής πραγματολογίας και οι αναλύσεις που προτείνει προσεγγίζονται αρχικά με βάση την εξέταση εννοιών της γνωσιακής γλωσσολογίας, π.χ. νοητικό σχήμα (schema), πλαίσιο (frame), σενάριο (scenario), νοητικά σχήματα.
3. Μέσα από ένα παράδειγμα επικοινωνίας ανάμεσα σε Ιάπωνες και Γερμανούς εντοπίζονται διαφορετικές πολιτισμικές νόρμες και στρατηγικές ευγένειας οι οποίες αποτελούν πηγή παρεξηγήσεων.
4. Τέλος ασκούμε κριτική στην έμφαση στις παγιωμένες, γενικευτικές οπτικές των διαφορετικών πολιτισμών και φέρνουμε στο επίκεντρο τις ομοιότητες ανάμεσα στους πολιτισμούς και τις δυνατότητες συνθέσεών τους, όπως και τις ενδοπολιτισμικές διαφορές.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Διαπολιτισμική πραγματολογία Interkulturelle Pragmatik

1. Διαπολιτισμική πραγματολογία (1/4)

Για μια επιτυχημένη διαπολιτισμική επικοινωνία δεν αρκεί να μιλάει, τουλάχιστον ένας από τους συνομιλητές, τη γλώσσα του άλλου **γραμματικά σωστά**. Πρέπει να πάρει υπόψη του τα **κοινωνικά και πολιτισμικά συμφραζόμενα** της γλώσσας αυτής. Άνθρωποι διαφόρων πολιτισμών προτιμούν **διαφορετικές επικοινωνιακές στρατηγικές, που αντανακλούν διαφορετικές πολιτισμικές νόρμες και αρχές ευγένειας**. Οι ιδιαιτερότητες αυτές μπορούν να αποτελέσουν **πηγή παρεξηγήσεων και συγκρούσεων**. (ελεύθερη απόδοση από (Meyer 2007: 2) που δίνεται στη συνέχεια στα γερμανικά)

1. Διαπολιτισμική πραγματολογία (2/4)

„Erfolgreiche interkulturelle Kommunikation verlangt **mehr als die Fähigkeit**, seitens mindestens einer der Gesprächsteilnehmer, **die Sprache des anderen grammatisch korrekt zu sprechen**. Es gilt vor allem, den **sozialen und kulturellen Kontext**, in den eine Sprache eingebettet ist, zu berücksichtigen. Menschen verschiedener Kulturen bevorzugen **unterschiedliche kommunikative Strategien**, die wiederum unterschiedliche **kulturelle Normen und Höflichkeitsprinzipien** widerspiegeln und somit in der interkulturellen Kommunikation eine Quelle potentieller Missverständnisse und Konflikte bilden.“ (Meyer 2007: 2)

1. Διαπολιτισμική πραγματολογία (3/4)

- «Όπως αναφέρει η Wierzbicka (2003: ν), μέχρι και τις αρχές της δεκαετίας του 1990, η άποψη ότι η **διαπροσωπική διεπίδραση** βασίζεται σε μεγάλο βαθμό σε **νόρμες που είναι πολιτισμικά τοποθετημένες** (culture-specific) και **αντανακλούν αξίες που είναι σεβαστές σε μια συγκεκριμένη κοινωνία** ήταν αντίθετη με το κυρίαρχο ρεύμα της πραγματολογίας που στόχο είχε το γενικό παρά το μερικό και ειδικό. Σταδιακά, αλλά σταθερά, η πραγματολογία πέρασε έκτοτε σε μια έντονα διαπολιτισμική φάση.
- Σήμερα πλέον, η πραγματολογία ασχολείται όχι με γενικές αρχές του τύπου που διατύπωσε ο Grice και ο Searle, αλλά και με τη θεώρηση **αρχών με περιορισμένη εφαρμογή που αφορούν συγκεκριμένες γλωσσικές κοινότητες.**» (Κανάκης 2007: 289)

1. Διαπολιτισμική πραγματολογία (4/4)

Το αντικείμενο έρευνας της διαπολιτισμικής πραγματολογίας και οι αναλύσεις που προτείνει εξετάζονται αρχικά με βάση την προσέγγιση των παρακάτω εννοιών:

1.1 Λόγος και πολιτισμός

1.1.1 Ανάλυση Λόγου

1.1.2 Συνεκτικότητα

1.1.3 Γνώση του υπόβαθρου

- νοητικό σχήμα (schema)
- πλαίσιο (frame)
- σενάριο (scenario)

1.1.4 Πολιτισμικά νοητικά σχήματα και διαπολιτισμική πραγματολογία

1.1. Λόγος και πολιτισμός

1.1.1. Ανάλυση λόγου (1/2)

«Η ανάλυση λόγου καλύπτει ένα εξαιρετικά ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων, από την πολύ εξειδικευμένη έρευνα του τρόπου με τον οποίο λέξεις όπως το *αχ* ή το *λοιπόν* χρησιμοποιούνται στην καθημερινή συζήτηση, έως τη **μελέτη της κυρίαρχης ιδεολογίας σε έναν πολιτισμό**, όπως αυτή απεικονίζεται, για παράδειγμα, στις εκπαιδευτικές ή τις πολιτικές του πρακτικές.»
(Yule 2006: 97)

1.1. Λόγος και πολιτισμός

1.1.1. Ανάλυση λόγου (2/2)

Η πραγματολογική οπτική στη μελέτη του λόγου τείνει «να επικεντρώνεται ειδικά στις **όψεις αυτού που δεν ειπώθηκε ή γράφηκε (μεταδόθηκε όμως επικοινωνιακά)** στο πλαίσιο του λόγου που αναλύεται. (..) Για να κάνουμε πραγματολογία του λόγου, θα πρέπει (...) να δώσουμε πολύ μεγαλύτερη προσοχή σε **ψυχολογικές έννοιες**, όπως η γνώση του **υπόβαθρου**, οι **πεποιθήσεις** και οι **προσδοκίες**. Στην πραγματολογία του λόγου αναπόφευκτα διερευνούμε **τι έχει στον νου του το ομιλούν ή το γράφον άτομο.**» (Yule 2006: 98)

1.1. Λόγος και πολιτισμός

1.1.2. Συνεκτικότητα (1/3)

- Τι έχει στον νου του το ομιλούν ή το γράφον άτομο;
- Έχει αρχικά και κυρίως την υπόθεση της **συνεκτικότητας**, «ότι δηλαδή ό,τι λέγεται ή γράφεται θα έχει νόημα από την άποψη της **φυσιολογικής τους εμπειρίας** με τα πράγματα. Αυτή η ‘φυσιολογική’ εμπειρία ερμηνεύεται από κάθε άτομο τοπικά και, κατά συνέπεια, είναι **συνδεδεμένη με το οικείο και το αναμενόμενο.**» (Yule 2006: 98)

1.1. Λόγος και πολιτισμός

1.1.2. Συνεκτικότητα (2/3)

- «Σε ένα βορειοαμερικάνικο προάστιο, μια πινακίδα με τη φράση [1α] σημαίνει ότι πωλούνται φυτά, αλλά η φράση στο [1β] δεν σημαίνει ότι πωλούνται γκαράζ.» (Yule 2006: 98)

[1] α. Plant Sale

β. Garage Sale

Η ερμηνεία στο 1β., ότι δηλαδή μια οικογένεια πουλάει στο γκαράζ της πράγματα από το νοικοκυριό της που δεν χρειάζεται πια, απαιτεί κάποια εξοικείωση με τη ζωή σε βορειοαμερικάνικο προάστιο.

1.1. Λόγος και πολιτισμός

1.1.2. Συνεκτικότητα (3/3)

- Οι ερμηνείες δεν στηρίζονται μόνο σε αυτό που περιέχει το «κείμενο».
- Όταν διαβάζουμε ή ακούμε κάτι «συμπληρώνουμε» τις λεπτομέρειες για να δημιουργήσουμε συνεκτικότητα.
- Το σενάριο που κατασκευάζουμε για να ερμηνεύσουμε μπορεί να ενεργοποιεί το είδος της γνώσης υπόβαθρου που ο/η συγγραφέας ή ομιλητής/τρια ανέμενε.
- Μπορεί όμως να δημιουργήσουμε ένα πολύ διαφορετικό σενάριο, αν δεν έχουμε τις ίδιες προϋπάρχουσες γνωσιακές δομές με τον/την συγγραφέα ή ομιλητής/τρια.
(βλ. Yule 2006: 99)

1.1. Λόγος και πολιτισμός

1.1.3. Γνώση του υποβάθρου (1/5)

- Τι είναι αυτές οι προϋπάρχουσες γνωσιακές δομές;
- Μπορούμε να τις προσεγγίσουμε με τη βοήθεια των παρακάτω όρων της γνωσιακής γλωσσολογίας (βλ. και Ziem 2008: 1-3, 441):
- **Γνώση του υπόβαθρου:**
 - νοητικό σχήμα (schema)
 - πλαίσιο (frame)
 - σενάριο (scenario)

1.1. Λόγος και πολιτισμός

1.1.3. Γνώση του υποβάθρου (2/5)

Το νοητικό σχήμα (schema)

- «Η ικανότητά μας να καταλήγουμε αυτόματα σε ερμηνείες για όσα δεν έχουν γραφεί και ειπωθεί πρέπει να βασιστεί σε προϋπάρχουσες γνωσιακές δομές. Αυτές οι δομές λειτουργούν ως οικεία πρότυπα από προηγούμενη εμπειρία, τα οποία χρησιμοποιούμε για να ερμηνεύσουμε νέες εμπειρίες. Ο πιο γενικό όρος για ένα πρότυπο αυτού του είδους είναι **νοητικό σχήμα (schema)**.»
- «Το νοητικό σχήμα είναι μια προϋπάρχουσα γνωσιακή δομή στη μνήμη.» (Yule 2006: 100)

1.1. Λόγος και πολιτισμός

1.1.3. Γνώση του υποβάθρου (3/5)

Το πλαίσιο (frame)

- «Αν υπάρχει ένα σταθερό, στατικό πρότυπο στο νοητικό σχήμα, μερικές φορές αυτό αποκαλείται **πλαίσιο** (...)»
- «Για παράδειγμα, το πλαίσιο για ένα διαμέρισμα θα θεωρηθεί ότι περιλαμβάνει συστατικά όπως κουζίνα, μπάνιο και κρεβατοκάμαρα. Τα προϋποτιθέμενα στοιχεία ενός πλαισίου γενικά δεν δηλώνονται, όπως φαίνεται στην παρακάτω αγγελία.
 - Ενοικιάζεται διαμέρισμα € 500. 2310.763668»Μόνο βάσει ενός τέτοιου πλαισίου μπορεί το άτομο που έγραψε την αγγελία να αναμένει ότι κάποιος που θα τη διαβάσει θα συμπληρώσει «τον μήνα» και όχι «τον χρόνο» μετά το «€ 500»

(Yule 2006: 100)

1.1. Λόγος και πολιτισμός

1.1.3. Γνώση του υποβάθρου (4/5)

Το σενάριο (scenario)

- «Όταν πρόκειται για πιο δυναμικά είδη νοητικών σχημάτων, τότε αυτά αναφέρονται συνήθως ως σενάρια.»
- «Σενάριο είναι μια προϋπάρχουσα γνωσιακή δομή που αφορά αλληλουχίες γεγονότων.»
- Π.χ. τι συμβαίνει όταν πηγαίνει κανείς στο ιατρείο, στο θέατρο, στο εστιατόριο ή στο σούπερ μάρκετ.
 - Πέρασα να ψωνίσω μερικά λαχανικά αλλά δεν υπήρχαν καλάθια και, όταν επιτέλους έφτασα στο ταμείο, ήμουν σαν μαθητευόμενος ζογκλέρ.
- Το ότι παίρνει κανείς καλάθι και πηγαίνει στο ταμείο αποτελεί μέρος του σεναρίου σούπερ μάρκετ. (Yule 2006: 100)

1.1. Λόγος και πολιτισμός

1.1.3. Γνώση του υποβάθρου (5/5)

«Για άτομα του ίδιου πολιτισμικού περιβάλλοντος η παραδοχή ότι υπάρχουν **κοινά σενάρια** επιτρέπει να **μεταδίδονται** στην επικοινωνία **πολλά που δεν λέγονται**. Ωστόσο, για άτομα που προέρχονται από διαφορετικούς πολιτισμούς μια τέτοια **παραδοχή μπορεί να οδηγήσει σε μεγάλες παρανοήσεις**» (Yule 2006: 101)

1.1.4. Πολιτισμικά νοητικά σχήματα και διαπολιτισμική πραγματολογία (1/4)

«Θυμάμαι την πρώτη επίσκεψή μου σε ένα μαροκινό εστιατόριο και την απουσία ενός από τους όρους του δικού μου 'σεναρίου για εστιατόριο' - δεν υπήρχαν καρέκλες. (Τα άνετα μαξιλάρια ήταν μια εξαιρετική εναλλακτική). Είναι σχεδόν αναπόφευκτο ότι οι προϋπάρχουσες γνωσιακές μας δομές, τα νοητικά σχήματα που διαθέτουμε για να κατανοήσουμε τον κόσμο, καθορίζονται πολιτισμικά. Αναπτύσσουμε πολιτισμικά νοητικά σχήματα στο πλαίσιο των βασικών μας εμπειριών» (Yule 2006: 101)

1.1.4. Πολιτισμικά νοητικά σχήματα και διαπολιτισμική πραγματολογία (2/4)

Παράδειγμα πολιτισμικής γνώσης: Διάλογος ανάμεσα σε καθηγήτρια (Ε) και φοιτήτρια (Φ), η οποία λέει ότι επειδή παντρεύτηκε και έκανε παιδιά δεν μπόρεσε να ολοκληρώσει ακόμη το διδακτορικό της.

Ε: Ο μπαμπάς τους δεν βοηθάει;

Φ: Ο μπαμπάς τους είναι Έλληνας.

Ε: Α, κατάλαβα

(Μπέλλα 2015:35)

- Η καθηγήτρια καταλαβαίνει πίσω από τη φαινομενικά άσχετη απάντηση ότι η φοιτήτρια δεν έχει βοήθεια, επειδή ξέρει ότι «οι Έλληνες μπαμπάδες δεν φημίζονται γενικά για την ενεργή συμμετοχή τους στην ανατροφή των παιδιών» (Μπέλλα 2015:30)

1.1.4. Πολιτισμικά νοητικά σχήματα και διαπολιτισμική πραγματολογία (3/4)

Διαπολιτισμική πραγματολογία

- «Η μελέτη των διαφορών στις προσδοκίες που βασίζονται σε πολιτισμικά νοητικά σχήματα αποτελεί μέρος μιας ευρείας ερευνητικής περιοχής, η οποία είναι γενικά γνωστή ως διαπολιτισμική πραγματολογία. (...)
- Ο συνήθης τρόπος για να γίνει μια **φιλοφρόνηση** στα αγγλικά προκαλεί τεράστια αμηχανία σε κάποιους γηγενείς Αμερινδιάνους (**εκλαμβάνεται ως υπερβολική**) και μπορεί να προκαλέσει μια αντίδραση παρόμοια με αυτήν ορισμένων Ιαπώνων στη **συγνώμη** (**θεωρείται ότι είναι αδύνατο να γίνει αποδεκτή**).» (Yule 2006: 102)

1.1.4. Πολιτισμικά νοητικά σχήματα και διαπολιτισμική πραγματολογία (4/4)

Πεδίο μελέτης της διαπολιτισμικής πραγματολογίας μπορεί να είναι η **διεπίδραση ανάμεσα σε άτομα του ίδιου πολιτισμού**, π.χ. ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες, επειδή **τα νοητικά σχήματα με τα οποία ερμηνεύουν είναι διαφορετικά.**

(βλ. Yule 2006: 129 και Tannen 1990)

2. Διαπολιτισμικές παρεξηγήσεις - Interkulturelle Missverständnisse

- Το παράδειγμα που εξετάζουμε στη συνέχεια αναφέρεται στο παρακάτω διήγημα:

Hormuth, Norbert 1993. **“Ja, bitte!“ Ein Frühstück voller Missverständnisse.** In: Humann, K. u.a. (Hrg.) *Schweigen ist schuld.* Verlagsinitiative: Gewalt und Fremdenhass. Frankfurt am Main: Fischer Verlag. 170-176.

Η μετάφραση και στοιχεία ανάλυσης του διηγήματος από μια κριτική οπτική της παγίωσης της διαφοράς δίνονται στο παρακάτω άρθρο:

Μπουτουλούση, Ελένη (2002): **«Το πολυπολιτισμικό σχολείο: Κριτικές προσεγγίσεις και η πολιτισμική συνειδητοποίηση».** Σε: Αυδή Α. & Χρυσafίδου Α. (επιμ.) *Ανακαλύπτοντας τον πλούτο της διαφορετικότητας μέσω της τέχνης.* Πρακτικά Ημερίδας των προγραμμάτων Comenius και Εκπαίδευσης χωρίς σύνορα, 28 Μαρτίου - 2 Απριλίου 2001, Θεσσαλονίκη. 39-88. (βλ. συνοδευτικό κείμενο)

2.1. *“Ja, bitte!”*. Ein Frühstück voller Missverständnisse (1/29)

Hormuth, Norbert 1993. *“Ja, bitte!”* Ein Frühstück voller Missverständnisse.

Der deutsche Gastgeber:

Möchten Sie Tee oder Kaffee?

Der japanische Gast (Herr Watanabe):

Ja, bitte.

Der deutsche Gastgeber:

Möchten Sie Tee oder Kaffee?

Der japanische Gast:

Wie Sie möchten.

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (2/29)

«**Θέλετε τσάι ή καφέ;**» Ο κύριος Γουατανάμπε, ένας Γιαπωνέζος που επισκεπτόταν για πρώτη φορά τη Γερμανία και είχε φτάσει χτες το απόγευμα στη Φρανκφούρτη, δίσταζε να απαντήσει. Με μια έκφραση απορίας ζωγραφισμένη στο πρόσωπό του τελικά απάντησε: «**Ναι, ευχαριστώ**». Αφού τον ξαναρωτήσαμε αν θα ήθελε τσάι ή καφέ, κάνοντας παράλληλα μια κίνηση που τόνιζε τη δυνατότητα επιλογής, εκείνος μετά από κάποια σκέψη είπε: «**Όπως θέλετε**».

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (3/29)

«Χωρίς να καταλαβαίνουμε ότι φέρναμε τον κύριο Γουατανάμπε σε δύσκολη θέση, επιμέναμε ότι η επιλογή είναι στο χέρι του και ότι εμείς θα εκπληρώναμε ευχαρίστως όλες του τις επιθυμίες. Άδικος κόπος. Στο τέλος η γυναίκα μου του σερβίρισε τσάι, γιατί στο κάτω κάτω, κατά τη γνώμη μας, ήταν από κάθε άποψη το κατάλληλο πρωινό ρόφημα για έναν επισκέπτη από τη μακρινή Ανατολή. Κατά τη διάρκεια των επόμενων ημερών διαπιστώσαμε ότι ο κύριος Γουατανάμπε ήταν ένας φανατικός λάτρης του καφέ. Περαιτέρω ερωτήσεις ήταν περιττές.»

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (4/29)

- «Το πρόγευμα με τον κύριο Γουατανάμπε κύλησε στη συνέχεια χωρίς προβλήματα κι έτσι μπορέσαμε να αρχίσουμε με τις προτάσεις για το πρόγραμμα της ημέρας: **Το σπίτι του Γκαίτε ή στα ίχνη του Ζίγκφριντ από το Βόρμς στο Όντενβαλντ.** (...)
- Η απάντηση του κυρίου Γουατανάμπε μας έφερε σε αμηχανία: «**Ναι!**» Λοιπόν, για άλλη μια φορά: Το σπίτι του Γκαίτε ή τον Ζίγκφριντ και τους Νιμπελούνγκεν. «**Και τα δύο είναι το ίδιο. Κάντε πραγματικά όπως θέλετε εσείς.**» Ήταν όλα αυτά πράγματι το ίδιο για τον κύριο Γουατανάμπε, ο Γκαίτε και οι Νιμπελούνγκεν, η Φρανκφούρτη και το γερμανικό δάσος, η πύλη του καθεδρικού ναού στο Βορμς, όπου οι δυο βασίλισσες ήρθαν στη μοιραία εκείνη ρήξη η οποία οδήγησε στην παρακμή του λαού των Νιμπελούνγκεν, ή ένα γεύμα σούσι στο Γιούχάιμ; Δεν πήραμε για αυτά καμία απάντηση, πήγαμε στο Βόρμς («Μπύρα ή κρασί;», «**Ναι, ευχαριστώ!**») και στο Όντενβαλντ και περάσαμε μια υπέροχη μέρα.»

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (5/29)

«Βρεθήκαμε λίγο πιο κοντά στη λύση του προβλήματος, όταν δύο χρόνια αργότερα επισκεφτήκαμε με τα παιδιά μας την Ιαπωνία και την πόλη όπου γεννήθηκε ο γιος μας, την οποία είχε να δει από τότε που ήταν τεσσάρων χρονών. Θέλαμε να μείνουμε δύο-τρεις μέρες στην πόλη, να συναντήσουμε τους φίλους μας, να ψάξουμε τα παλιά μας λημέρια, να ξαναδούμε τα όμορφα πάρκα, τους κήπους και τους ναούς, τους οποίους τόσο συχνά αναπολούσαμε, και μετά, αν μας το επέτρεπε ο χρόνος, να πάμε στο νησί Κιούσου, στην «ιδιαιτέρη πατρίδα μας».

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (6/29)

«Αλλά τα πράγματα ήρθαν τελείως διαφορετικά. Αμέσως μετά την άφιξή μας βρεθήκαμε και πάλι σε μια κατάσταση, όπου **δεν υπήρχαν διαζευκτικές ερωτήσεις ούτε και εναλλακτικές απαντήσεις**. Μια ομάδα παλιών φίλων και συναδέλφων είχαν κλείσει ραντεβού στο φουαγιέ του ξενοδοχείου και ο εκπρόσωπός τους μας ανακοίνωσε εκείνη τη στιγμή ένα λεπτομερέστατο πρόγραμμα: για μια ολόκληρη εβδομάδα, σχεδόν ώρα προς ώρα, **ήμασταν αναγκασμένοι να ακολουθούμε ένα λεπτομερές πρόγραμμα**. Δεν υπήρχε περιθώριο επιλογής ανάμεσα σε μπύρα ή καφέ, κρασί ή τσάι, περίπατο στην πόλη ή επίσκεψη σε κάποιο ανάκτορο, δεξίωση στο δημάρχο ή επίσκεψη στο παλιό νηπιαγωγείο για μία παράσταση κάποιου παραμυθιού των Γκριμ: **όλα ήταν κανονισμένα με κάθε λεπτομέρεια και εκτελέστηκαν με γιαπωνέζικη τελειότητα.**»

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (7/29)

«Αυτό φυσικά μας βόλευε: το τραπέζι ήταν στρωμένο, το αυτοκίνητο ήταν στη διάθεσή μας, πόρτες και πύλες άνοιγαν ακόμη και σε ώρες εκτός ωραρίου λειτουργίας, και κατά βάθος αυτό ήταν και κάτι όμορφο και ευχάριστο, αφού έδειχνε ότι εμείς, οι ξένοι με τις μεγάλες μύτες και τους παράξενους τρόπους συμπεριφοράς ακόμη και δεκαπέντε χρόνια μετά την επιστροφή μας στην Ευρώπη, εξακολουθούσαμε να **«ανήκουμε εκεί»**. Τι ακριβώς σημαίνει αυτό το «ανήκω εκεί», για αυτό θα μιλήσουμε αργότερα.»

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (8/29)

«Αλλά ταυτόχρονα ήμασταν θυμωμένοι· είχαμε την αίσθηση ότι μας έσερναν από τη μύτη, ότι μας καταπίεζαν, νιώθαμε δέσμιοι και φυλακισμένοι και αφήναμε, φοβάμαι, όπως κατάλαβα αργότερα, τους φίλους και τους συναδέλφους μας να νιώσουν τη δυσαρέσκειά μας. Ήταν φανερό ότι μας πρόσφεραν εδώ μία φροντίδα, φορτική για μας, την οποία εμείς θα αποφεύγαμε αν φιλοξενούσαμε Γιαπωνέζους. Αυτή η γιαπωνέζικη φροντίδα δεν αφήνει στον Ευρωπαίο, ο οποίος έχει μάθει να ορίζει τη βούληση και τις επιθυμίες του, καμία δυνατότητα να αποφασίζει και να ενεργεί έτσι, όπως πραγματικά θα ήθελε· αισθάνεται ότι τον δεσμεύουν, τον περιορίζουν και τον κηδεμονεύουν. Αντίθετα ένας Γιαπωνέζος φιλοξενούμενος δείχνει εμφανή σημάδια δυσαρέσκειας μπροστά σε εναλλακτικές προτάσεις που τον πιέζουν να πάρει μία απόφαση ή να εκφράσει τις επιθυμίες του, να κάνει, δηλαδή, ακριβώς αυτό που εμείς θα κάναμε με ευχαρίστηση.»

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (9/29)

«Λίγο καιρό μετά απ’ αυτή την επίσκεψή μας στην Ιαπωνία μου χάρισε ο φίλος μου Νατσούκι Τακίτα ένα βιβλίο, για το οποίο είχα ακούσει ήδη πολλά, αλλά δεν ήξερα ότι κυκλοφορούσε σε γερμανική μετάφραση, δηλαδή το βιβλίο του Τακέο Ντόι «Αμάε. Η ελευθερία της θαλπωρής – Σχετικά με τη δομή της ιαπωνικής ψυχής» (εκδόσεις Ζούρκαμπ). Ο Ντόι, ένας σημαντικός Γιαπωνέζος ψυχίατρος και αναλυτής, ο οποίος είχε ζήσει και είχε εργαστεί για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα στην Αμερική και γνώριζε πολύ καλά τον πολιτισμό της Δύσης, έχει στο βιβλίο αυτό ως κεντρικό σημείο αναφοράς για την ανάλυση της γιαπωνέζικης ψυχής εκείνο ακριβώς που εμείς βιώσαμε ως περιοριστική φροντίδα και το οποίο οι Γιαπωνέζοι φιλοξενούμενοί μας ήταν αδύνατον να δουν ως περιποίηση που τους έδινε την αίσθηση της ελευθερίας.»

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (10/29)

«Ο Ντόι όμως περιγράφει, αυτή τη φορά από τη γιαπωνέζικη οπτική, παρόμοιες εμπειρίες με αυτές που ζήσαμε εμείς με τους δικούς μας φιλοξενούμενους. Σχετικά με τα πρώτα βιώματα που είχε ως φιλοξενούμενος στην Αμερική γράφει: «Ένας Αμερικανός οικοδεσπότης ρωτάει τον καλεσμένο πριν από το φαγητό αν επιθυμεί κάποιο αλκοολούχο ή μη αλκοολούχο ποτό. Αν ο καλεσμένος επιλέξει κάτι αλκοολούχο, θα τον ρωτήσει αν προτιμάει ουίσκι ή μπέρμπον. Μόλις το αποφασίσει, πρέπει να δώσει την επόμενη οδηγία, δηλαδή πόσο θέλει να πιει και πώς θέλει να του σερβίρουν το ποτό. Κατά τη διάρκεια του κυρίως γεύματος πρέπει, ευτυχώς, κανείς να φάει μόνο αυτό που του σερβίρουν, αλλά μετά πρέπει πάλι να αποφασίσει αν επιθυμεί τσάι ή καφέ και ακόμη αν θέλει ζάχαρη ή γάλα κ.τ.λ. Σε σύντομο χρονικό διάστημα κατάλαβα ότι αυτός είναι ο αμερικάνικος τρόπος να φέρεσαι ευγενικά στον καλεσμένο σου· όμως όλες αυτές οι πολυάριθμες, μικρές αποφάσεις μου ήταν εντελώς αδιάφορες. **Πόσες πια ασήμαντες αποφάσεις έπρεπε να πάρω – αφού κάποιες φορές είχα την αίσθηση ότι οι Αμερικανοί συμπεριφέρονται έτσι μόνο και μόνο, για να αποδείξουν τη δική τους ελευθερία».**

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (11/29)

«Αν ξέραμε το βιβλίο του Ντόι από παλιά, θα είχαμε αποφύγει δυσάρεστες καταστάσεις για τον κύριο Γουατανάμπε, για εμάς και για πολλούς άλλους γιαπωνέζους επισκέπτες. Και ο κύριος Σουζούκι θα μπορούσε να είχε απολαύσει το πρωινό του χωρίς τις δυσκολίες που περιγράψαμε, αν ξέραμε τις παρακάτω διαπιστώσεις του Ντόι»

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (12/29)

Σε αυτό το πλαίσιο –πριν εξοικειωθώ με τον αγγλικό τρόπο ομιλίας– είχε για μένα και η έκφραση «**Παρακαλώ, εξυπηρετηθείτε μόνοι σας**» (“Please help yourself”), που οι Αμερικανοί χρησιμοποιούν τόσο συχνά, μία δυσάρεστη χροιά. Φυσικά, η έκφραση αυτή δεν σημαίνει τίποτα άλλο από: «**Μη διστάζετε να πάρετε ό,τι επιθυμείτε**» - επί λέξει όμως ακούγεται κάπως σαν: «**Αλλιώς κανείς δεν θα σε βοηθήσει**», κι εγώ δεν μπορούσα να καταλάβω πώς ήταν δυνατόν αυτή η φράση να αποτελεί έκφραση καλής θέλησης. Το ιαπωνικό τυπικό ευγένειας απαιτεί από τον οικοδεσπότη, όταν περιποιείται κάποιον, να αναπτύξει εκείνος την αίσθηση που είναι απαραίτητη για να ανακαλύψει, τι θα ήθελε ο καλεσμένος του, και να «βοηθάει» ο ίδιος τους καλεσμένους του. Το να αφήσεις κάποιον φιλοξενούμενο, που δεν είναι μάλιστα εξοικειωμένος με το χώρο του σπιτιού, «να αυτοεξυπηρετηθεί», θα ήταν δείγμα εξαιρετικής αδιαφορίας».

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (13/29)

«Ο Ντόι στηριζόμενος σε αυτό και σε άλλα βιώματα και μέσα από εκτενέστερες έρευνες σχετικά με τις κοινωνικές και κυρίως γλωσσικές ιδιαιτερότητες της Ιαπωνίας ανέπτυξε τη **θεωρία του για το “σύστημα αμάε”**, το οποίο θεωρεί ότι είναι το κύριο χαρακτηριστικό γνώρισμα της γιαπωνέζικης ψυχής. Το “αμάε”, που γλωσσικά έχει στενή συγγένεια με τη λέξη amai = γλυκός, περιγράφει, κατά τον Ντόι, **τη σιγουριά ότι ο καθένας μπορεί να επαφίεται στην καλή θέληση του άλλου, είναι μια κατάσταση, η οποία μπορεί να περιγραφεί μόνο με τη στενή επαφή του βρέφους προς τη μητέρα του**, η οποία διαποτίζεται από σεβασμό, μια πνευματική και σωματική κατάσταση, που εγγυάται τη σιγουριά και δίνει τη δυνατότητα σε όποιον νιώθει τη θαλπωρή του συναισθήματος αμάε, να καταφέρει κι αυτός να αφεθεί, όπως το παιδί, όταν είναι με τη μητέρα του. **Όποιος κινείται στο σύστημα αμάε αφήνεται να τον φροντίσουν, ξέρει ότι ακόμα και με τις αδυναμίες του θα γίνει αποδεκτός και μπορεί να παρουσιάζεται μέσα στις αδυναμίες του χωρίς ντροπή.**»

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (14/29)

Πριν προχωρήσουμε στην κριτική της οπτικής της παγίωσης των διαφορών, παρατίθενται κάποιες από τις παραπάνω παρατηρήσεις και στα γερμανικά, κυρίως από το βιβλίο του Doi, Takeo (1982): *Freiheit in Geborgenheit. Zur Struktur japanischer Psyche*. Suhrkamp.

2.1. *“Ja, bitte!”*. Ein Frühstück voller Missverständnisse (15/29)

Der deutsche Gastgeber sagt in der oben genannten Erzählung von Hormuth: “Hätten wir Doi's Buch früher gekannt, wir hätten Herrn Watanabe und uns und vielen weiteren japanischen Besuchern peinliche Situationen erspart.“

- Worum geht es in dem Buch von Doi?
- Wer ist Doi?

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (16/29)

Takeo Doi ist ein Psychoanalytiker japanischer Herkunft.

- *Worin liegt der Grund der Missverständnisse bei der Kommunikation zwischen den Deutschen und den Japanern nach Doi?*
- *Auf welche Kulturunterschiede bezieht sich der Psychoanalytiker Takeo Doi?*

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (17/29)

Amae: die Freiheit des Geborgenen.

- Das Wort *amae* bezieht sich auf die Freiheit des Geborgenen.
- *Amae* erlebt derjenige der sich angenommen und in seiner Eigenart verstanden und anerkannt fühlt. Das Gefühl sich auf den anderen verlassen zu können wird im Japanischen *amae* genannt (Doi 1982: 11, 12)

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (18/29)

- Welche ist **die Quelle des Selbstwertgefühls** in der westlichen und in der japanischen Kultur?
- Japan: die Erfahrung, dass man **von jemandem geschätzt**, mit all seinen Anlagen und Neigungen **angenommen** wird und sich bei ihm bei solcher Nachsichtigkeit (επιείκεια) **frei fühlen kann**.
- Westen: der Erfolg, den man der **eigenen Leistung** oder sogar der **Aggressivität** verdankt.

2.1. *“Ja, bitte!”*. Ein Frühstück voller Missverständnisse (19/29)

Die Quelle des Selbstwertgefühls in Japan:

Ein *Kind*, das von seiner Mutter geliebt wird, hat das Recht, sich **bei ihr auszuleben**. Es kann **ihrer Nachsicht sicher** sein. Seine Veranlagungen und Wünsche **werden von ihr akzeptiert**. Es erhält in **ihrem Schutz einen Freiraum**, in dem es sich entfalten kann (Doi 1982: 11).

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (20/29)

- In Japan wird die größte Freiheit und Milde den Kindern und den **Alten** zugestanden.
- Auch der **Kaiser** und alle die **eine hohe Position** bekleiden erfahren *amae*.

2.1. *“Ja, bitte!”*. Ein Frühstück voller Missverständnisse (21/29)

Wie denken einige Japaner über Europäer?

- Was Japaner in Amerika und Europa **irritiert**, ist der Kult der individuellen **Selbstständigkeit** und **Entscheidungskompetenz**. **Verwunderung** erweckt nicht nur die **Reichweite des individuellen Entscheidungsbereichs**, sondern auch –und mit noch mehr Bedenken – die **Motivation des Selbstständigkeitsgebarens**.
(Gebaren: Verhalten)

2.1. *“Ja, bitte!”*. Ein Frühstück voller Missverständnisse (22/29)

Der Verdacht stellt sich ein, dass der Selbstständigkeitskult in einem weiten Ausmaß als eigentliche **Triebfeder die Aggressivität des zu kurz Gekommenen** hat (αδικημένος).

2.1. *“Ja, bitte!”*. Ein Frühstück voller Missverständnisse (23/29)

Die physisch gesunde und gesellschaftlich erträgliche und förderliche Selbstständigkeit hat nach japanischer Auffassung **eine andere Quelle: die Erfahrung der Geborgenheit.**

2.1. “Ja, bitte!”. Ein Frühstück voller Missverständnisse (24/29)

- ***Amae*** wird in der westlichen Kultur **kritisch** betrachtet. **Befremdend** finden viele Europäer das Ausmaß des Entgegenkommens, das Japaner Kindern gewähren. **Verwöhnung** heißt die Assoziation.
- Sind griechische Kinder oder Jugendliche verwöhnt? (vgl. καλομαθημένα – κακομαθημένα).

2.1. *“Ja, bitte!”*. Ein Frühstück voller Missverständnisse (25/29)

Die **Freiheit**, die sich in einem **Schutzraum** entfaltet, dessen Sicherung nach außen von jemand anderem übernommen wird, manifestiert sich am augenfälligsten als **Entspanntheit, Sorglosigkeit**, in einem Verhalten, das Europäer aus ihrer Erfahrungsperspektive bei Japanern in Gruppen als **Kindlichkeit** befremdet.

2.1. *“Ja, bitte!”*. Ein Frühstück voller Missverständnisse (26/29)

“Hätten wir Doi Buch früher gekannt, wir hätten Herrn Watanabe und uns und vielen weiteren japanischen Besuchern peinliche Situationen erspart. Und Herr Suzuki hätte sein Frühstück bei uns ohne die geschilderten Schwierigkeiten genießen können, wenn uns die folgenden Äußerungen von Doi bekannt gewesen wären:“

2.1. *“Ja, bitte!”*. Ein Frühstück voller Missverständnisse (27/29)

„In diesem Zusammenhang hatte auch - ehe ich mich an die englische Konversation gewöhnt hatte - das “Bitte, bedienen Sie sich selbst“ (**„Please help yourself“**), das die Amerikaner so oft gebrauchen, einen unangenehmen Klang für mich. Es bedeutet natürlich nichts anderes als: „Zögern Sie nicht, zu nehmen, was Sie sich wünschen“ - aber wörtlich genommen hört es sich so an wie: **„Niemand sonst wird dir helfen“**, und ich konnte nicht verstehen, wie diese Redewendung zu einem Ausdruck guten Willens hatte werden können.“

2.1. *“Ja, bitte!”*. Ein Frühstück voller Missverständnisse (28/29)

„Die japanische Höflichkeit verlangt vom Gastgeber, dass er bei der Bewirtung ein **Gefühl dafür entwickelt, herauszufinden, was der Gast gerne hätte, und dass er selbst seinen Gästen „hilft“**. Es einem Gast, der dem Haus nicht vertraut ist, zu überlassen, „sich selbst zu bedienen“, wäre eine Form äußerster Rücksichtslosigkeit.“

2.1. *“Ja, bitte!”*. Ein Frühstück voller Missverständnisse (29/29)

- Kann man Elemente der westlichen Kultur in der japanischen Kultur entdecken und umgekehrt?
- Gibt es einen Austausch zwischen den Kulturen?

2.2. Κριτική στην έμφαση σε παγιωμένες οπτικές των πολιτισμικών διαφορών (1/5)

- Στο πλαίσιο της διαπολιτισμικής πραγματολογίας αντιμετωπίζονται στην πρώτη της φάση οι διαφορές ως παγιωμένες, σταθερές και γενικές. Οι Γερμανοί, Αμερικανοί νιώθουν x_1 , κάνουν x_2 . Οι Γιαπωνέζοι, Ινδιάνοι νιώθουν y_1 , κάνουν y_2 .
- Δηλαδή δίνεται έμφαση στις διαπολιτισμικές διαφορές ενώ δεν εξετάζονται οι ενδοπολιτισμικές διαφορές και οι διαπολιτισμικές ομοιότητες ούτε οι πιθανές αλλαγές και οι δυνατότητες σύνθεσης ανάμεσα στους πολιτισμούς.

(σχετικά με τις ενδοπολιτισμικές διαφορές, π.χ. ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες μιας χώρας βλ. Tannen 1990, 1993a, 1993b, 1999)

(για ζητήματα επικοινωνίας ανάμεσα σε Ιάπωνες και Γερμανούς σε σχέση με το παραπάνω παράδειγμα βλ. Μπουτουλούση 2002)

2.2. Κριτική στην έμφαση σε παγιωμένες οπτικές των πολιτισμικών διαφορών (2/5)

«Οι Γερμανοί προσλαμβάνουν (ή, θα μπορούσαμε να πούμε, ο συγγραφέας του διηγήματος παρουσιάζει) τις διαφορές του γιαπωνέζικου πολιτισμού ως **παγιωμένες διαφορές· τα πολιτισμικά, δηλαδή, στοιχεία που τις συνιστούν παρουσιάζονται ως σταθερά και γενικευτικά.** Εξηγούμαι καλύτερα. Οι περιγραφές που επιχειρούνται στο διήγημα παρουσιάζουν κάποιες συμπεριφορές ή αξίες ως **αναπόσπαστα στοιχεία του γιαπωνέζικου πολιτισμού σε συγχρονικό και διαχρονικό επίπεδο.** Δεν δίνουν ούτε καν κάποιες αιχμές για να υποθέσει κανείς ότι ίσως υπάρχουν **ενδοπολιτισμικές αντιθέσεις**, δηλαδή ότι κάποιες ομάδες δεν **συμμερίζονται τις αξίες αυτές ή ότι ιστορικά οι αξίες αυτές υπόκεινται σε αλλαγές.** Απουσιάζει επίσης τελείως η **ιδέα των συνθέσεων** που έχουν προκύψει ή πρόκειται να προκύψουν από τις επαφές του γιαπωνέζικου πολιτισμού με το δυτικό ή με άλλους πολιτισμούς, όπως επίσης και η σκέψη ότι στο βάθος των διαφορών που εντοπίζονται ανάμεσα στους πολιτισμούς **ίσως υπάρχουν και ομοιότητες.**»

(Μπουτουλούση 2002: 69)

2.2. Κριτική στην έμφαση σε παγιωμένες οπτικές των πολιτισμικών διαφορών (3/5)

*Η έννοια του αμάε στον ανατολικό και στον δυτικό πολιτισμό.
Ενδοπολιτισμικές αντιθέσεις*

- Για να έχω η ίδια μια εικόνα των περιγραφών του γιαπωνέζικου πολιτισμού που δίνονται στο διήγημα από τον ψυχαναλυτή Ντόι ανέτρεξα στο πρωτότυπο κείμενό του. Σε αρκετά σημεία του βιβλίου ο Ντόι αναφέρεται σε εσωτερικές αντιθέσεις του γιαπωνέζικου πολιτισμού ή σε ομοιότητές του με τον δυτικό πολιτισμό. Ας δούμε κάποια παραδείγματα.
- Από τις διαχρονικές παρατηρήσεις του Ντόι προκύπτει ότι το περιεχόμενο της έννοιας αμάε έχει υποστεί αλλαγές, γεγονός που αντανακλάται στη χρήση της λέξης αλλά και στα παράγωγά της. Ερευνώντας λοιπόν τη χρήση της λέξης σε γραπτά κείμενα και εξετάζοντας τα αντίστοιχα λήμματα των λεξικών ο Ντόι συμπεραίνει ότι το αμάε χρησιμοποιούταν αρχικά, για να περιγραφούν πλευρές των σχέσεων ανάμεσα στα δύο φύλα και πολύ αργότερα, για να περιγραφούν πλευρές των σχέσεων μάνας και παιδιού (Μπουτουλούση 2002: 77).

2.2. Κριτική στην έμφαση σε παγιωμένες οπτικές των πολιτισμικών διαφορών (4/5)

Ο Ντόι παρατηρεί επίσης ότι το *αμάε* ήταν πριν από τον πόλεμο συνδεδεμένο άμεσα με τον αυτοκράτορα και γενικά με όλους όσους είχαν υψηλές θέσεις στην κοινωνική και πολιτική ιεραρχία. Τα άτομα αυτά αντιμετώπιζονταν στο περιβάλλον τους όπως το νεογέννητο από τη μητέρα του. Το αυτοκρατορικό σύστημα ήταν κατά κάποιον τρόπο η θεσμοθέτηση της ιδέας του *αμάε*. Εκτός από τους υψηλά ιστάμενους στην πολιτική ιεραρχία, τα παιδιά και οι γέροι απολάμβαναν τη μεγαλύτερη ελευθερία, ηπιότητα και επιείκεια. Η στάση αυτή άρχισε μέσα στον εικοστό αιώνα να αλλάζει ειδικά σε σχέση με την κυρίαρχη τάξη. Για πρώτη φορά την περίοδο αυτή ακούστηκε αυτό που δεν τολμούσε να πει κανείς ως τότε, ότι, δηλαδή, το αυτοκρατορικό σύστημα ήταν ένα σύστημα ανευθυνότητας. Έτσι η ιδέα του *αμάε* άρχισε να δέχεται τα πρώτα της χτυπήματα.

(Μπουτουλούση 2002: 77)

2.2. Κριτική στην έμφαση σε παγιωμένες οπτικές των πολιτισμικών διαφορών (5/5)

- «Ο Ντόι εντοπίζει επίσης **ομοιότητες ανάμεσα στους φοιτητές σε πανεπιστήμια της Ιαπωνίας και των Ηνωμένων Πολιτειών**. Τις ομοιότητες αυτές τις αποδίδει στην ανάπτυξη της τεχνολογίας που εξασφαλίζει άμεση επικοινωνία ανάμεσα στις κοινότητες του παγκόσμιου χωριού. Η σημερινή νεολαία, παρατηρεί, βρίσκεται σε σύγκρουση με τη γενιά των ενηλίκων και μάλιστα κυρίως με την πολιτική εξουσία.»
- Στη μεταβατική αυτή περίοδο το αμάε δεν έχει χαθεί.
- «Η σύγκρουση αυτή διαπιστώνεται όμως κυρίως στο μακροεπίπεδο. Από συνεντεύξεις με φοιτητές προκύπτει ότι μέσα στην οικογένεια δεν είναι εμφανής μια εριστική ατμόσφαιρα και ότι **οι νέοι σέβονται τους γονείς τους, παρόλο που έχουν διαφορετικές απόψεις** (Doi 1982, 177). Συχνά φαίνεται μάλιστα να υπάρχει ανάμεσα σε παιδιά και γονείς μια μυστική συμφωνία· με άλλα λόγια **η σχέση χαρακτηρίζεται από αμάε και οι γονείς δεν παίζουν τον ρόλο της αυθεντίας**. Ενώ όμως οι γονείς δίνουν στους νέους προστασία και αγάπη, φαίνεται ότι δεν είναι σε θέση να τους προσφέρουν την απαραίτητη βοήθεια που χρειάζονται για να ενηλικιωθούν.» (Μπουτουλούση 2002: 79)

3. Literatur

- Doi, Takeo (1982): *Amæ - Freiheit in Geborgenheit. Zur Struktur japanischer Psyche*. Suhrkamp.
- Hormuth, Norbert (1993): "Ja, bitte!" Ein Frühstück voller Missverständnisse. In: Humann, K. u.a. (Hrg.) *Schweigen ist schuld*. Verlagsinitiative: Gewalt und Fremdenhass. Fischer Verlag: 170-176
- Κανάκης, Κώστας (2007): *Εισαγωγή στην πραγματολογία. Γνωστικές και κοινωνικές όψεις της γλωσσικής χρήσης*. Αθήνα: Εκδ. του Εικοστού Πρώτου.
- Meyer, Katrin (2007): *Interkulturelle Pragmatik: Aufforderungen, Entschuldigungen und Beschwerden. Eine Untersuchung zur interkulturellen Sprechhandlungskompetenz deutscher Austauschschüler in den USA*. Dissertation zur Erlangung des Grades der Doktorin der Philosophie bei der Fakultät für Geisteswissenschaften Departments Sprache, Literatur, Medien I und II der Universität Hamburg.
- Μπέλα, Σπυριδούλα (2015): *Πραγματολογία. Από τη γλωσσική επικοινωνία στη γλωσσική διδασκαλία*. Αθήνα: Gutenberg.
- Μπουτουλούση, Ελένη (2002): «Το πολυπολιτισμικό σχολείο: Κριτικές προσεγγίσεις και η πολιτισμική συνειδητοποίηση». Σε: Αυδή Α. & Χρυσαφίδου Α. (επιμ.) *Ανακαλύπτοντας τον πλούτο της διαφορετικότητας μέσω της τέχνης*. Πρακτικά Ημερίδας των προγραμμάτων Comenius και Εκπαίδευσης χωρίς σύνορα, 28 Μαρτίου - 2 Απριλίου 2001, Θεσσαλονίκη. 39-88.

3. Literatur

Tannen, Deborah (1990): *You just don't understand. Women and Men in Conversation*. New York: Ballantine. Wm. Morrow.

Tannen, Deborah (1993α): *Γιατί δεν με καταλαβαίνεις; Όταν γυναίκες και άνδρες συζητούν*. Αθήνα: Λύχνος.

Tannen, Deborah (1993β): *Du kannst mich einfach nicht verstehen. Warum Männer und Frauen aneinander vorbeireden*. München: Goldmann.

Tannen, Deborah (1999): *Laß uns richtig streiten. Vom Wortgefecht zum Dialog*. München: Goldmann.

Wierzbicka, Anna (2003): *Cross-Cultural Pragmatics: The Semantics of Human Interaction*. Berlin, New York: Walter de Gruyter..

Yule, George (2006): *Πραγματολογία*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών (Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη).

Ziem, A. 2008. *Frames und sprachliches Wissen. Kognitive Aspekte der semantischen Kompetenz*. Berlin, New York: Walter de Gruyter.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

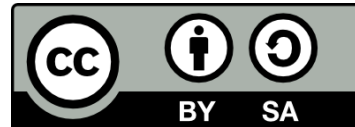
Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Eleni Butulussi
«Kommunikation und Sprache: Semantische, pragmatische, psychologische
Aspekte und das Beispiel der Kommunikation in der Schule. Einheit 9:
Interkulturelle Pragmatik». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από
τη δικτυακή διεύθυνση: http://opencourses.auth.gr/eclass_courses.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Βασίλης Μποζονέλος
Θεσσαλονίκη, 2014

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

